

VOCABULARIO S. XX (primeiro exame)

A CRISE DO SISTEMA CANOVISTA

Agrarismo: movemento reivindicativo de masas do campesiñado galego **a finais do século XIX e no primeiro terzo do século XX**, durante o período da **Restauración**. Creáronse asociacións e sindicatos agrarios para lograr a supresión do **sistema foral** (redención dos foros), loitar contra o caciquismo, e promover a renovación técnica do sector agrario galego. Destacaron as organización **Solidariedade Galega** (1907-12) e **Acción Galega** (1910-15), xunto co máximo líder desta, o crego ourensán **Basilio Álvarez**. Como consecuencia da mobilización, a ditadura de **Primo de Rivera** promulgou en 1926 o decreto de redención dos foros.

Semana Tráxica de Barcelona: semana de violentas protestas populares que tiveron lugar en **Barcelona** en **xullo de 1909** durante o reinado de **Alfonso XIII**. As protestas xurdiron contra a orde do presidente **Maura** de enviar tropas de reserva á guerra de **Marrocos** tras a derrota do Barranco do Lobo. Isto provocou unha **folga xeral** que deu paso á insurrección, coa formación de barricadas nas rúas, enfrontamentos coas frozas de orde e queima de numerosos edificios relixiosos. Saldouse cunha dura represión por parte do goberno, co fusilamento de cinco líderes anarquistas, entre eles o pedagogo **Ferrer i Guardia** o que causou un grave escándalo internacional e unha forte crise de goberno.

A CRISE DE 1917. A GUERRA DE MARROCOS

Desastre de Annual: derrota do exército español en 1921 ante os rifeños na **Guerra de Marrocos**, durante o reinado de **Alfonso XII**. A poboación autóctona ao mando de **Abd el-Krim** ofrecía unha forte resistencia ao **protectorado de Marrocos**. Neste caso, as tropas, ao mando do **xeneral Silvestre** intentan ocupar a **zona de Annual**, sendo rodeados polos rifeños. Máis de dez mil soldados españois morreron, tendo un fortísimo impacto na opinión pública española. Este desastre agudizou a crise da **Restauración borbónica** e o desprestixio do exército español. Será investigado no chamado **Expediente Picasso**.

Expediente Picasso: nome do informe realizado polo **xeneral Picasso** en **1922**, durante o reinado de **Alfonso XIII**, para investigar o ocorrido na derrota do exército español en **Annual**, un ano antes. Nas súas conclusións o informe mostraba a negligencia dos mandos do exército, a implicación de políticos de partidos dinásticos e incluso do rei. Uns días antes da presentación do informe ás **Cortes**, o xeneral **Primo de Rivera** da un **golpe de Estado**, instaurando unha **ditadura militar**.

A DITADURA DE PRIMO DE RIVERA

Directorio Militar: primeira etapa da **Ditadura de Primo de Rivera (1923-30)**, que ten lugar despois do golpe de estado ata **1925**. Tratábase dun goberno exclusivamente formado por militares, con carácter transitorio, co fin de restablecer a orde pública, exercendo un poder ditatorial para solucionar os problemas do país. Disólvense as **Cortes**, abólese a **Constitución**, suprímense os **concellos** e anúlense **dereitos fundamentais**. O seu éxito máis importante é o fin da **Guerra de Marrocos** co **Desembarco de Alhucemas**. O rei **Alfonso XIII** apoiará a ditadura, favorecendo a súa duración.

Unión Patriótica: organización política creada por **Miguel Primo de Rivera** durante a súa ditadura (1923-1931) a modo de partido único do réxime, inspirándose no **Partido Fascista de Mussolini**. No partido integráronse militares, oligarquía civil, funcionarios, gobernando durante o **Directorio Civil**. Non tiña unha ideoloxía clara, identificándose en xeral coas dereitas. O seu lema era "*Patria, relixión e monarquía*". Desapareceu coa caída da ditadura en 1931.

ESTABLECEMENTO DA II REPÚBLICA

CEDA: siglas da *Confederación Española de Dereitas Autónomas*, unha coalición de partidos conservadores e católicos fundada en 1933 por **Jose Mª Gil Robles**. Definíanse como antimarxistas, defensores da relixión, a familia e a propiedade privada. Esixía a revisión da **Constitución de 1931** para adecuala aos principios católicos. Formou parte do goberno durante o chamado **Bienio de Dereitas**, en coalición co **Partido Radical**, entre 1934 e 1935.

Pacto de San Sebastián: acordo que tivo lugar en **1930** en **San Sebastián** ao que chegaron diversas personalidades de partidos republicanos, catalanistas e socialistas, polo que se comprometían ao establecemento dun **gobierno republicano democrático**. Formaron un **comité revolucionario** para coordinar unha sublevación co fin de derrocar á monarquía de **Alfonso XIII**, moi desprestixiada tras a **Ditadura de Primo de Rivera**. Os seus membros formarían parte do **gobierno provisional da Segunda República**.

AS GRANDES REFORMAS DA REPÚBLICA

Bienio negro: etapa da **II República (1931-36)**, de novembro de 1933 a xaneiro de 1936, tamén chamado **período Radical-Cedista**. Caracterízase por ser un goberno de dereitas, presidido polo **Partido Radical** de **Lerroux** e co apoio da **CEDA** de **Gil Robles**. Supuxo una paralización e retroceso das reformas levadas a cabo polo anterior **Bienio Reformista**, parando a reforma agraria e devolvendo terras aos antigos propietarios. O seu momento de maior crise foi durante a **Revolución de Asturias e Cataluña**, onde exerceron unha dura represión.

FAI: siglas da **Federación Anarquista Ibérica**, organización heteroxénea de partidos anarquistas partidarios da revolución, xurdida en 1927 durante a **Ditadura de Primo de Rivera**, dentro do **sindicato da CNT**, logrou impoñerse dentro do sindicato durante a **II República**, chegando a ter numerosos seguidores, cunha postura de *“guerra aberta contra o Estado”*, protagonizando tentativas revolucionarias en 1932 e 1933, que debilitaron ao réxime republicano. Durante a **Guerra Civil** conseguiu gran poder e era partidaria de compatibilizar a guerra coa revolución.

Fronte Popular: coalición de partidos de esquerda, sindicatos e nacionalistas que gañan as eleccións e febreiro de 1936 durante a **II República (1931-36)**. Pretendían impulsar de novo as reformas emprendidas no **Bienio reformista** e paralizadas no posterior **Bienio Negro**, ademais de amnistiar aos represaliados durante a **Revolución de 1934**. O seu goberno será moi breve debido ao **golpe de Estado de xullo do 36**, que dará lugar á **Guerra Civil**.

Sanjurjada: golpe de estado contra o **primeiro goberno da II República** dirixido polo militar **José Sanjurjo**, en **Sevilla** en **agosto de 1932**. Os motivos foron as distintas reformas levadas a cabo polo goberno, depurando o exército e fomentando os estatutos de autonomía. O golpe fracasou pola falta de preparación dos golpistas e **Sanjurjo** será condenado a morte. No **Bienio Negro** será amnistiado.

A GUERRA CIVIL

Brigadas Internacionais: batallóns de voluntarios estranxeiros que loitaron en España durante a **Guerra Civil** (1936-1939) apoiando ao bando republicano. Estarán formados por militantes de esquerdas, especialmente marxistas de diversos países, fundamentalmente de **Europa Occidental** (Francia, Reino Unido, Alemaña...) e EE.UU. Entendía a **Guerra Civil española** como unha guerra contra o fascismo que imperaba en Europa. Abandonarán o país trala derrota na **Batalla do Ebro (1938)** polas presións do *Comité de Non Intervención*.

FET das XONS: siglas da *Falanxe Española Tradicionalista das Xuntas de Ofensiva Nacional Sindicalista*. Partido único que xorde no bando franquista durante a **Guerra Civil** (1936-39) en 1937, mediante o chamado **Decreto de Unificación**. De ideoloxía fascista, baseaba o seu programa nos principios de **Falanxe** de **José A. Primo de Rivera** adoptando o saúdo fascista do brazo en alto, o uniforme de camisa azul dos falanxistas e a boina vermella dos carlistas. Será o único partido legal nese bando e posteriormente durante o Franquismo, pasando a denominarse **“Movemento Nacional”**.

Lexión Cóndor: aviación enviada pola **Alemaña nazi** en axuda do bando franquista durante a **Guerra Civil** (1936-1939). A **axuda nazi** foi fundamental para a vitoria do bando sublevado, indo en contra dos acordos de Non intervención, e servindo a **Hitler** de campo de probas para a futura **II Guerra Mundial**. Foi tristemente coñecida como a responsable do bombardeo de **Guernica**, entre outros.